

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 304/2014-22

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 10. septembra 2014 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka, zo sudkyne Marianny Mochnáčovej a sudcu Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti V. P., P. B., M. B., a M. B., zastúpených advokátom JUDr. Jánom Cáfalom, Murgašova 3, Košice, ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva na prejednanie svojich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 105/2003, takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. P., P. B., M. B. a M. B. na prerokovanie vecí bez zbytočných prietáhov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd postupom Okresného súdu Košice I v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 105/2003 porušené boli.

2. Okresnému súdu Košice I prikazuje, aby v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 105/2003 konal bez zbytočných priet'ahov.

3. V. P., P. B., M. B. a M. B. priznáva finančné zadost'učinenie v sume 2 500 € (slovom dvetisícpäťsto eur) každému, ktoré im je Okresný súd Košice I povinný vyplatiť do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Okresný súd Košice I je povinný uhradiť V. P., P. B., M. B. a M. B. trovy konania v sume 552,08 € (slovom päťsto päťdesiatdva eur a osem centov) na účet ich právneho zástupcu JUDr. Jána Cáfalu do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavný súd Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) uznesením č. k. I. ÚS 304/2014-12 z 11. júna 2014 prijal podľa § 25 ods. 3 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) na ďalšie konanie sťažnosť V. P., P. B., M. B. a M. B. (ďalej len „sťažovatelia“), ktorou namietajú porušenie svojho základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a práva na prejednanie svojej záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) postupom Okresného súdu Košice I (ďalej len „okresný súd“) v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 105/2003 (ďalej aj „napadnuté konanie“).

Sťažovatelia uviedli, že v ich právnej veci okresný súd plynulo nekoná a dochádza v nej k zbytočným priet'ahom, pričom ku dňu podania sťažnosti ústavnému súdu nebolo napadnuté konanie právoplatne skončené. Konanie sa začalo v roku 2003.

Sťažovatelia v nadväznosti na to navrhujú, aby ústavný súd podľa čl. 127 ústavy vyslovil, že postupom okresného súdu v napadnutom konaní bolo porušené ich základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných priet'ahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, zároveň navrhujú prikázať okresnému súdu konať v napadnutom konaní bez zbytočných priet'ahov. Napokon sa domáhajú priznania finančného zadosťučinenia (každému) v sume 12 000 € a náhrady trov konania.

Okresný súd sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril k sťažnosti podaním sp. zn. Spr 58/14 (doručeným ústavnému súdu 2. septembra 2014). Okresný súd konštatoval, že postup zákonnej sudkyne v napadnutom konaní nebol po celý čas trvania sporu plynulý a efektívny a že v priebehu konania došlo aj k dlhodobejšej neodôvodnenej nečinnosti súdu. Na základe uvedeného súhlasí s tvrdením sťažovateľov, že v konaní došlo k zbytočným priet'ahom.

Okresný súd pripojil k vyjadreniu k sťažnosti aj tento prehľad dosiaľ vykonaných procesných úkonov priebehu napadnutého konania:

„Dňa 13.10.2003 žalobcovia V. P., M. B., P. B. a M. B. podali na Okresnom súde Košice I žalobu na ochranu oprávnených dedičov podľa § 485 Občianskeho zákonníka a návrh na nariadenie predbežného opatrenia...

Dňa 15.10.2003 súd vyzval žalobcov na zaplatenie súdneho poplatku vo výške 500,- Sk. Dňa 30.10.2003 žalobcovia uhradili súdny poplatok za návrh.

Uznesením č. k. 22C/105/03-26 zo dňa 22.12.2003 súd vyhovel návrhu na nariadenie predbežného opatrenia a zakázal žalovanému nakladať s nehnuteľnosťami, ktoré sú predmetom tohto sporu. Proti tomuto uzneseniu podal 22.1.2004 odvolanie žalovaný.

Dňa 5.3.2004 bol spis s opravným prostriedkom predložený na rozhodnutie Krajskému súdu v Košiciach. Krajský súd v Košiciach uznesením č. k. 17Co/78/04-47 zo dňa 19.3.2004 vrátil vec súd prvého stupňa na rozhodnutie o celom predmete konania.

Dňa 30.10.2006 súd nariadil vo veci pojednávanie, na ktorom uznesením konanie prerušil do právoplatného skončenia konania o obnove dedičského konania. Toto uznesenie nadobudlo právoplatnosť 20.2.2007.

Ďalšie pojednávanie vo veci súd nariadil na 27.5.2008. Toto pojednávanie bolo odročené bez prejednávania veci na 15.7.2008 a to z dôvodu neprítomnosti žalovaného a jeho právneho zástupcu.

Uznesením č. k. 22C/105/03-78 zo dňa 27.5.2008 súd nariadil predbežné opatrenie, ktorým zakázal žalovanému nakladať s nehnuteľnosťami, ktoré sú predmetom tohto konania.

Ďalší termín pojednávania vo veci bol nariadený na 15.7.2008. Toto pojednávanie bolo odročené bez prejednávania veci z dôvodu neprítomnosti žalovaného a tiež z dôvodu možnej mimosúdnej dohody medzi účastníkmi konania.

Ďalší termín pojednávania súd nariadil na 22.9.2008. Pojednávanie bolo odročené na 28.10.2008 a to z dôvodu doručenia návrhu na zmenu petitu žaloby.

Dňa 28.10.2008 súd prejednal vec, vypočul žalovaného a pojednávanie odročil na 9.12.2008 za účelom doplnenia dokazovania.

Dňa 7.11.2008 žalobcovia doručili súdu návrh na zmenu žalobného návrhu, ktorým sa domáhali vydania dedičstva na základe právoplatného osvedčenia o dedičstve č. k. 19D/1039/01 zo dňa 22.7.2002.

Na pojednávaní dňa 9.2.2009 žalovaný vzniesol námietku premlčania žalobného návrhu a na základe toho súd pojednávanie odročil na 24.2.2009.

Dňa 24.2.2009 súd po prejednaní veci vyhlásil rozsudok.

Proti rozsudku č. k. 22C/105/03-217 podal žalovaný 18.6.2009 odvolanie. Dňa 20.7.2009 vydal súd doplniaci rozsudok č. k. 22C/105/03-240. Proti tomuto doplniaciemu rozsudku podal odvolanie žalovaný.

Dňa 16.9.2009 bol spis s opravným prostriedkom predložený na rozhodnutie Krajskému súdu v Košiciach. Krajský súd v Košiciach uznesením č. k. 7CoD/79/2009-283 zo dňa 30.12.2010 zrušil rozsudok súdu prvého stupňa aj s doplniacim rozsudkom a vec mu vrátil na ďalšie konanie.

Dňa 28.7.2011 bola vec pridelená na rozhodnutie sudcovi Mgr. Milošovi Gregušovi z dôvodu dlhodobej pracovnej neschopnosti sudkyne Mgr. Klapáčovej.

Dňa 1.2.2012 bola vec opätovne pridelená na rozhodnutie sudkyne Mgr. Klapáčovej.

Ďalší termín pojednávania bol nariadený na 13.1.2014. Toto pojednávanie bolo z dôvodu práceneschopnosti sudkyne odročené na 10.3.2014.

Pojednávanie dňa 10.3.2014 bolo preročené na neurčito z dôvodu trvajúcej práceneschopnosti sudkyne Mgr. Klapáčovej.

Dňa 5.5.2014 bola vec pridelená na rozhodnutie sudkyňi JUDr. Novotnej Mlinárčikovej z dôvodu odchodu sudkyne Mgr. Klapáčovej do starobného dôchodku.“

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od neho nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

II.

Ústavný súd rozhoduje podľa čl. 127 ods. 1 ústavy o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Sťažovatelia sa sťažnosťou domáhajú vyslovenia porušenia svojho základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy, podľa ktorého každý má právo, aby sa jeho vec verejne prerokovala bez zbytočných prietáhov.

Sťažovatelia zároveň namietajú aj porušenie čl. 6 ods. 1 dohovoru, podľa ktorého každý má právo, aby jeho záležitosť bola spravodlivo, verejne a v primeranej lehote prejednaná nezávislým a nestranným súdom zriadeným zákonom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o sťažnostiach namietajúcich porušenie základného práva podľa čl. 48 ods. 2 ústavy (čo platí, aj pokiaľ ide o čl. 6 ods. 1 dohovoru) vychádza zo svojej ustálenej judikatúry, v súlade s ktorou účelom základného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov je odstránenie stavu právnej neistoty, v ktorej sa nachádza osoba domáhajúca sa rozhodnutia všeobecného súdu. Samotným prerokovaním veci na súde sa právna neistota osoby domáhajúcej sa rozhodnutia neodstraňuje. K stavu právnej istoty

dochádza zásadne až právoplatným rozhodnutím súdu alebo iným zákonom predvídaným spôsobom, ktorý znamená nastolenie právnej istoty inak ako právoplatným rozhodnutím súdu (m. m. IV. ÚS 221/04).

Základnou povinnosťou súdu a sudcu je preto zabezpečiť taký procesný postup v súdnom konaní, ktorý čo najskôr odstráni stav právnej neistoty, kvôli ktorému sa účastník konania obrátil na súd so žiadosťou o jeho rozhodnutie.

Judikatúra ústavného súdu sa ustálila v tom, že otázka, či v konkrétnom prípade bolo alebo nebolo porušené základné právo na prerokovanie veci bez zbytočných prietáhov, sa skúma vždy s ohľadom na konkrétne okolnosti každého jednotlivého prípadu, a to najmä podľa týchto troch základných kritérií: zložitost' veci, správanie účastníka a postup súdu. Ústavný súd (obdobne ako Európsky súd pre ľudské práva) pritom prihliada aj na predmet sporu (povahu veci) v posudzovanom konaní a jeho význam pre sťažovateľa (napr. I. ÚS 19/00, I. ÚS 54/02, II. ÚS 32/02). Podľa rovnakých kritérií postupoval aj v danom prípade.

1. Predmetom konania pred okresným súdom je žaloba sťažovateľov na ochranu oprávnených dedičov. Ústavný súd konštatuje, že v napadnutom konaní ide o bežnú časť rozhodovacej agendy všeobecných súdov. Napadnuté konanie nie je možné považovať za právne zložité, i keď je mu možné pripísať určitý stupeň skutkovej zložitosti, na čo poukázal vo svojom vyjadrení aj okresný súd. Ani prípadná skutková zložitost' by však neospravedlňovala celkovú dĺžku konania pred všeobecnými súdmi (v čase rozhodovania ústavného súdu takmer 11 rokov).

2. Ďalším kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či v napadnutom konaní mohlo dôjsť k zbytočným prietahom, bolo správanie sťažovateľov ako účastníkov tohto súdneho konania. Ústavný súd nezistil také skutočnosti, ktoré by bolo potrebné pripísať na ťarchu sťažovateľov v súvislosti s doterajšou dĺžkou napadnutého konania. Napokon ani okresný súd nenamietal, že by sa správanie sťažovateľov podpísalo na celkovej (neprimeranej) dĺžke konania.

3. Tretím hodnotiacim kritériom, podľa ktorého ústavný súd zisťoval, či došlo k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru, bol postup okresného súdu v napadnutom konaní.

Ústavný súd vo svojej predchádzajúcej judikatúre poukázal na to, že nielen nečinnosť, ale aj nesprávna činnosť štátneho orgánu (všeobecného súdu) môže zapríčiniť porušenie ústavou zaručeného práva na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov, ak činnosť štátneho orgánu nesmerovala k odstráneniu právnej neistoty týkajúcej sa tých práv, kvôli ktorým sa sťažovatelia obrátili na štátny orgán, aby o ich veci rozhodol (obdobne napr. IV. ÚS 22/02, IV. ÚS 380/08, III. ÚS 103/09, I. ÚS 7/2011).

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k záveru, že doterajším postupom okresného súdu v konaní vedenom pod sp. zn. 22 C 105/2003 došlo k zbytočným prietahom, a tým aj k porušeniu základného práva sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a práva na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru.

Pre úplnosť ústavný súd dodáva, že pri hodnotení priebehu napadnutého konania nepripočítal na ťarchu okresného súdu obdobie, počas ktorého sa spis nachádzal na krajskom súde (celkovo 17 mesiacov).

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak porušenie základných práv podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal.

Vzhľadom na to, že ústavný súd rozhodol, že základné právo sťažovateľov na prerokovanie veci bez zbytočných prietahov podľa čl. 48 ods. 2 ústavy a právo na prejednanie ich záležitosti v primeranej lehote podľa čl. 6 ods. 1 dohovoru bolo

postupom okresného súdu porušené, prikázal mu, aby vo veci konal bez zbytočných prietáhov, a odstránil tak stav právnej neistoty, v ktorej sa sťažovatelia nachádzajú.

Podľa čl. 127 ods. 3 ústavy ústavný súd môže svojím rozhodnutím, ktorým vyhovie sťažnosti, priznať tomu, koho práva podľa odseku 1 boli porušené, primerané finančné zadosťučinenie.

Cieľom finančného zadosťučinenia je dovŕšenie ochrany porušeného základného práva v prípadoch, v ktorých sa zistilo, že k porušeniu došlo spôsobom, ktorý vyžaduje nielen vyslovenie porušenia, prípadne príkaz na ďalšie konanie bez pokračujúceho porušovania základného práva (IV. ÚS 210/04). Podľa názoru ústavného súdu v tomto prípade prichádza do úvahy priznanie finančného zadosťučinenia. Pri určení finančného zadosťučinenia ústavný súd vychádza zo zásad spravodlivosti aplikovaných Európskym súdom pre ľudské práva, ktorý spravodlivé finančné zadosťučinenie podľa čl. 41 dohovoru priznáva so zreteľom na konkrétne okolnosti prípadu.

Sťažovatelia zdôvodnili priznanie a výšku finančného zadosťučinenia dlhotrvajúcim stavom právnej neistoty a zároveň poukázali aj na skutočnosť, že *„nariadenie predbežného opatrenia v roku 2008 (teda 5 rokov po podaní návrhu) sa míňa účinkom, keďže žalovaný najhodnotnejšie nehnuteľnosti medzičasom previedol na iné osoby“*.

S prihliadnutím na celkovú (doterajšiu) dĺžku konania okresného súdu vedeného pod sp. zn. 22 C 105/2003, berúc do úvahy konkrétne okolnosti daného prípadu, najmä to, čo je pre sťažovateľov „v stávke“ ako aj skutočnosť, že posudzované konanie vo veci nebolo do rozhodnutia ústavného súdu právoplatne skončené, ústavný súd považoval priznanie sumy 2 500 € každému zo sťažovateľov za primerané finančné zadosťučinenie podľa § 56 ods. 4 zákona o ústavnom súde.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľov, ktoré im vznikli v dôsledku ich právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom o ich sťažnosti advokátom JUDr. Jánom Cáfalom.

Ústavný súd pri rozhodovaní o priznaní trov konania vychádzal z priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky za I. polrok 2013, ktorá bola 804 €. Úhradu priznal za dva úkony právnej služby (prevzatie a prípravu zastúpenia a podanie sťažnosti) v súlade s § 1 ods. 3, § 11 ods. 3 a § 13a ods. 1 písm. a) a c) vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (ďalej len „vyhláška“), pričom výšku základnej sadzby tarifnej odmeny bolo potrebné v súlade s § 13 ods. 2 vyhlášky znížiť u všetkých štyroch sťažovateľov o 50 %, lebo ide o spoločné úkony pri zastupovaní „dvoch alebo viacerých osôb“. Úhrada za dva úkony právnej služby vykonané v roku 2014 (2 x 67 €) spolu s režijným paušálom (2 x 8,04 €) predstavuje u jedného sťažovateľa sumu 150,08 € a trovy právneho zastúpenia štyroch sťažovateľov predstavujú sumu 600,32 €. Vzhľadom na to, že sťažovatelia si uplatnili úhradu trov konania vo výške 552,08 €, ústavný súd im ju priznal v tejto výške.

Trovy konania je okresný súd povinný uhradiť na účet právneho zástupcu sťažovateľov (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 Občianskeho súdneho poriadku).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, treba pod právoplatnosťou nálezu uvedenou vo výroku tohto rozhodnutia rozumieť jeho doručenie účastníkom konania.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 10. septembra 2014